با ایران توشه
یک قدم جلوتر
باش!

ایران توشه
توشه ای برای موفقیت

ایران توشه، مرجع دانلود فایل های کمک آموزشی دانش آموزان و کنکوری ها

همه چیز
برای موفقیت
تو!

- دانلود رایگان آزمون های آزمایشی قلمچی، خیلی سبز، گاج و ...
- دانلود رایگان گام به گام تمامی دروس
- دانلود رایگان نمونه سوالات امتحانی (نوبت اول و دوم) و امتحانات نهایی
- دانلود رایگان جزوه های کمک آموزشی و شب امتحانی

کافیست هر فایلی که نیاز دارید را در گوگل به این صورت جستجو کنید:

فایل مورد نیاز + ایران توشه

مثال:

دانلود گام به گام دوازدهم تجربی ایران توشه

irantooshe.ir

t.me/irantooshe

گام به گام منطق دهم
درس چهارم

عنوان فصل: اقسام و شرایط تعریف

از صفحه‌ی ۲۹ تا صفحه‌ی ۳۸ کتاب

در این فایل پاسخ فعالیت‌ها، کارهای کلاسی، تمرین‌ها و پرسش‌های فصل اقسام و شرایط تعریف آمده است.

مباحث فصل: اقسام تعریف (لغوی، مصداقی، مفهومی) و شرایط تعریف صحیح

این فایل توسط سایت ایران‌توشه تهیه شده است.

irantooshe.ir

تهیه‌شده در ایران‌توشه، توشه‌ای برای موفقیت

irantooshe.ir

فهرست پرسش‌ها

۱ صفحه ۲۹ · فعالیت — معرفی یک مفهوم (۲ پرسش) ۴

۳ صفحه ۳۳ · فعالیت — اقسام تعریف ۴

۴ صفحه ۳۴ · فعالیت — شرایط تعریف صحیح ۵

۵ صفحه ۳۶ · فعالیت — اشکال تعریف ۶

۶ صفحه ۳۷ · تحقیق — اهمیت تعریف در اصطلاحات علمی ۶

۷ صفحه ۳۷ · تمرین — اقسام تعریف (۴ پرسش) ۷

۱۱ صفحه ۳۸ · تمرین — اقسام تعریف ۸

۱۲ صفحه ۳۸ · تمرین — اشکال تعریف ۹

این فایل توسط سایت ایران‌توشه تهیه شده است.

irantooshe.ir

۱ صفحه ۲۹ فعالیت

اگر از شما بپرسند که «طاس» چیست؟ چگونه می‌توانید طاس را معرفی کنید؟

می‌توان به یکی از این سه روش عمل کرد:

1. مراجعه به کتاب لغت و بیان معنای واژه (تعریف لغوی): «طاس: طشت بزرگ، نوعی کاسهٔ مسی ...».
2. نشان دادن خود طاس یا عکس آن و گفتن اینکه به این شیء طاس می‌گویند (تعریف از طریق ذکر مصادیق).
3. بیان وجه مشترک و وجه تمایز: «نوعی ظرف مسی قدیمی است که شکل آن بخشی از یک نیمکره است و در حمام برای آب ریختن بر بدن به کار می‌رفته است» (تعریف مفهومی).

۲ صفحه ۲۹ فعالیت

اگر دوست شما پس از خواندن معنای لغوی «طاس»، باز هم از شما بخواهد که «طاس» را بهتر به وی معرفی کنید، چگونه می‌توانید به او کمک کنید؟

با روش‌های دیگر تعریف: یا طاسی را پیدا می‌کنیم و خود آن یا تصویرش را به او نشان می‌دهیم (ذکر مصادیق)، یا اول وجه مشابهت طاس با سایر اشیا را می‌گوییم («نوعی ظرف مسی قدیمی است») و سپس وجه تفاوت را می‌گوییم («شکل آن بخشی از یک نیمکره است و در حمام‌های قدیم برای آب ریختن بر بدن استفاده می‌شده است») که تعریف مفهومی است.

۳ صفحه ۳۳ فعالیت

اقسام تعریف‌های زیر را مشخص کنید:

نبی: لفظی عربی به معنای پیام‌آور، از ریشهٔ «نبأ». (.....)

نبی: انسان‌هایی همچون حضرت ابراهیم، عیسی و موسی و حضرت محمد (ص). (.....)

نبی: کسی که از عالم غیب خبر می‌دهد؛ معجزه ارائه می‌کند و انسان‌ها را به سوی اطاعت خداوند فرامی‌خواند. (.....)

بیماری‌های ویروسی: به بیماری‌هایی همچون سرماخوردگی، آنفلوآنزا، آبله مرغان و اوریون گفته می‌شود. (.....)

سوبسید: یارانه. (.....)

مسجد: ساختمانی که مسلمانان برای دعا و عبادت و خواندن نماز به آنجا می‌روند. (.....)

خانه: (.....)

خفاش: پستانداری که پرواز می‌کند و در شب به شکار می‌رود. (.....)

انسان: حیوان متفکر (.....)

نوع تعریف

تعریف	نوع
نبی: لفظی عربی ... از ریشهٔ «نبأ»	لغوی (لفظی)؛ معنای لغوی و ریشهٔ واژه
نبی: انسان‌هایی همچون حضرت ابراهیم، ...	از طریق ذکر مصادیق
نبی: کسی که از عالم غیب خبر می‌دهد ...	مفهومی
بیماری‌های ویروسی: سرماخوردگی، آنفلوآنزا، ...	از طریق ذکر مصادیق
سوبسید: یارانه	لغوی (لفظی)؛ واژهٔ مترادف و آشنا
مسجد: ساختمانی که مسلمانان برای دعا ...	مفهومی (ساختمان: امر عام؛ جای عبادت مسلمانان: امر خاص)
خفاش: پستانداری که پرواز می‌کند ...	مفهومی (پستاندار: عام؛ پرواز و شکار شبانه: خاص)
انسان: حیوان متفکر	مفهومی (حیوان: عام؛ متفکر: خاص)

خانه: این مورد را خودمان تکمیل می‌کنیم؛ نمونه‌ای از هر نوع:

- تعریف مفهومی: ساختمانی که انسان‌ها برای زندگی و سکونت در آن می‌سازند.
- تعریف از طریق ذکر مصادیق: خانهٔ ویلایی، آپارتمان و کلبهٔ چوبی را خانه می‌گویند.
- تعریف لغوی: خانه: منزل، سرا.

۴ صفحه ۳۴ **فعالیت**

تعریف‌های زیر را بخوانید و بگویید آیا به خوبی مفهوم مورد نظر را معرفی می‌کنند.

هوا: اسطقس شفافی که نور را از خود عبور می‌دهد.

مثلث: شکلی که دارای سه ضلع مساوی است.

مربع: شکل محدود به چهار ضلع

علت: چیزی است که معلول داشته باشد و معلول چیزی است که علت داشته باشد.

خیر، هیچ‌یک تعریف خوبی نیست:

- **هوا:** واژهٔ «اسطقس» (به معنای عنصر) برای شنونده نامأنوس است و از «هوا» ناآشناتر است؛ تعریف واضح نیست.

- **مثلث:** جامع نیست؛ زیرا مثلث‌های قائم‌الزاویه، مختلف‌الاضلاع و متساوی‌الساقین را شامل نمی‌شود (فقط مثلث متساوی‌الاضلاع را در بر می‌گیرد).
- **مربع:** مانع نیست؛ زیرا بر مستطیل، لوزی و ذوزنقه هم که چهار ضلع دارند صدق می‌کند.
- **علت:** دوری است؛ علت با معلول و معلول با علت تعریف شده است و هر یک برای فهمیدن دیگری لازم است.

۵ صفحه ۳۶ فعالیت

اشکال تعریف‌های زیر را بیان کنید:

انسان: حیوان راست‌قامت (.....)

زمان: امری که با ساعت که همان ابزار اندازه‌گیری زمان است، سنجیده می‌شود. (.....)

پرنده: حیوانی که پرواز می‌کند. (.....)

خورشید: سکهٔ طلایی آسمان (.....)

قیم: قائم‌مقام (.....)

- **انسان:** نه جامع است (انسان‌های خمیده‌قامت یا زمین‌گیر را شامل نمی‌شود) و نه مانع (پنگوئن و برخی میمون‌ها هم گاهی راست‌قامت‌اند).
- **زمان:** دوری است؛ برای تعریف زمان از ساعت استفاده شده که خود ابزار اندازه‌گیری زمان است.
- **پرنده:** نه جامع است (شترمرغ، پنگوئن و مرغ خانگی پرواز نمی‌کنند) و نه مانع (خفاش، حشرات و برخی ماهی‌ها هم پرواز می‌کنند).
- **خورشید:** واضح نیست؛ از استعاره («سکهٔ طلایی») استفاده شده که تعریف علمی نیست و ممکن است شنونده را به اشتباه بیندازد.
- **قیم:** «قائم‌مقام» برای شنونده نامأنوس و غیرواضح‌تر است؛ ضمناً معنای دقیق قیم (سرپرست قانونی فرد زیر سن یا ناتوان) را نمی‌رساند و بر هر جانشینی صدق می‌کند، پس مانع هم نیست.

این جواب ممکن است دقیق نباشد.

۶ صفحه ۳۷ تحقیق

تحقیق کنید که در علم حقوق چه فرقی میان اذن و اجازه وجود دارد.

در حقوق، **اذن** رضایت و موافقتی است که پیش از انجام کار داده می‌شود (مثلاً مالک پیش از آنکه دیگری در ملکش تصرف کند، اجازهٔ آن را می‌دهد).

اجازه رضایتی است که پس از انجام کار داده می‌شود و کار انجام‌شده را تنفیذ می‌کند (مثلاً کسی مال دیگری را بدون اطلاع او می‌فروشد و مالک بعداً آن معامله را می‌پذیرد).

در عرف هر دو را یکی می‌دانند، ولی در حقوق «اذن» پیشینی و «اجازه» پسینی است.

۷ صفحه ۳۷ تمرین

۱ــ کلماتی که توسط فرهنگستان زبان و ادب فارسی برای معادل‌های کلمات خارجی وضع می‌شوند، چه نوع تعریفی به شمار می‌آیند؟

تعریف لغوی (لفظی)؛ زیرا فرهنگستان برای واژهٔ خارجی، واژهٔ مترادف فارسی و آشنا پیشنهاد می‌کند (مانند «رایانه» برای «کامپیوتر»).

۸ صفحه ۳۷ تمرین

۲ــ تعریف لغوی این کلمات را بنویسید: شابک، نداجا، پهپاد، هما.

- **شابک:** مخفف «شمارهٔ استاندارد بین‌المللی کتاب» (ISBN).
- **نداجا:** مخفف «نیروی دریایی ارتش جمهوری اسلامی ایران».
- **پهپاد:** مخفف «پرندهٔ هدایت‌پذیر از دور».
- **هما:** مخفف «هواپیمایی ملی ایران» (هما در ادبیات، نام پرنده‌ای خوش‌یمن و افسانه‌ای است).

۹ صفحه ۳۷ تمرین

۳ــ دیزی را برای افراد زیر تعریف کنید:

الف) برای کسی که آبگوشت خورده است.

ب) برای فردی از کشوری دیگر که در زندگی خود تاکنون آبگوشت ندیده و نخورده است.

ج) از این تمرین چه نکته‌ای را دربارهٔ نحوهٔ تعریف کردن مفاهیم نتیجه می‌گیریم؟

الف)

دیزی همان ظرف سنگی کوچکی است که آبگوشت در آن پخته و سرو می‌شود (یادآوری تجربهٔ او از آبگوشت کافی است؛ تعریف مفهومی کوتاه با اتکا به آشنایی او).

ب)

ایران توشه
توشه ای برای موفقیت

دیزی ظرفی سنگی یا سفالی به شکل کاسهٔ کوچک و گود است که در ایران غذایی سنتی به نام آبگوشت (خوراکی از گوشت، نخود، لوبیا و سیب‌زمینی که در آب پخته می‌شود، مثل نوعی سوپ) را در آن می‌پزند و در همان سرو می‌کنند. می‌توان تصویر آن را هم نشان داد (ترکیب تعریف مفهومی و ذکر مصداق).

ج)

تعریف باید متناسب با اطلاعات و آشنایی مخاطب بیان شود؛ برای شنونده‌ای که اطلاعات بیشتری دارد تعریف کوتاه کافی است، ولی برای ناآشنا باید از مفاهیم آشنا برای او استفاده کرد و در صورت لزوم چند نوع تعریف را ترکیب کرد.

۱۰ صفحه ۳۷ تمرین

۴ــ اقسام تعریف‌های زیر را تعیین کنید:

الف) کتاب مقدس: کتاب‌هایی همچون قرآن و انجیل

ب) عینک دو کانونی: عینک‌هایی برای دید دور و نزدیک که در کنار هم در یک لنز قرار دارند و فرد را قادر می‌سازند که هر دو فاصلهٔ دور و نزدیک را به‌وسیلهٔ یک عینک ببیند.

ج) مروارید: تنها جواهری که توسط حیوانات تولید می‌شود. صدف، لایه‌هایی را به دور شیء خارجی‌ای که وارد آن شده است، ترشح می‌کند و بدین ترتیب مروارید پدید می‌آید.

د) مثلث: شکلی با خطوط بسته که مجموع زوایای داخلی آن ۱۸۰ درجه است.

- **الف)** تعریف از طریق ذکر مصادیق (قرآن و انجیل نمونه‌های کتاب مقدس‌اند).
- **ب)** تعریف مفهومی (عینک: امر عام؛ دو دید دور و نزدیک در یک لنز: امر خاص).
- **ج)** تعریف مفهومی (جواهر بودن و تولید توسط حیوانات، همراه با توضیح چگونگی پیدایش).
- **د)** تعریف مفهومی (شکل: امر عام؛ خطوط بسته با مجموع زوایای ۱۸۰ درجه: امر خاص).

۱۱ صفحه ۳۸ تمرین

۵ــ با مراجعه به کتاب‌های ریاضی و آمار (۱) و جامعه‌شناسی پایهٔ دهم، نوع تعریف‌های ذکرشده دربارهٔ «آمار» و «کنش» را مشخص کنید.

آمار: در کتاب ریاضی و آمار آمده است که آمار علمی است که با گردآوری، سازمان‌دهی، تجزیه و تحلیل و تفسیر داده‌ها سروکار دارد؛ این تعریف مفهومی است (علم: امر عام؛ کار با داده‌ها: امر خاص).

کنش: در کتاب جامعه‌شناسی کنش رفتاری آگاهانه و هدف‌دار (دارای معنا برای کنشگر) دانسته شده است؛ این هم تعریف مفهومی است (رفتار: عام؛ آگاهانه و هدف‌دار: خاص).

ایران توشه
توشه ای برای موفقیت

این جواب ممکن است دقیق نباشد.

۱۲ صفحه ۳۸ تمرین

۶ــ اشکال تعریف‌های زیر را مشخص کنید:

الف) عارفی را پرسیدند: جوانمردی چیست؟ گفت: ترک کامجویی. گفتند: کامجویی کدام است؟ گفت: ترک جوانمردی.

ب) امتداد: بُعد مُفطور در اجسام را گویند.

ج) نقاشی: تصویری کشیده‌شده بر پارچه با قلم‌مو

د) دقت: استعدادی نفسانی است که به‌وسیلهٔ آن، ذهن مطلبی را به دقت بررسی می‌کند.

هـ) ماهی: مهره‌داری که دارای آبشش است.

- **الف)** دوری است؛ جوانمردی با ترک کامجویی و کامجویی با ترک جوانمردی تعریف شده است.
- **ب)** واضح نیست؛ «بُعد مُفطور» برای شنونده نامأنوس‌تر از «امتداد» است.
- **ج)** جامع نیست؛ نقاشی روی کاغذ، بوم و دیوار یا با مداد و رنگ‌های دیگر را شامل نمی‌شود.
- **د)** واضح نیست؛ «استعداد نفسانی» نامأنوس است و خود تعریف دقت را در عبارت «به دقت» تکرار کرده است (دوری هم هست).
- **هـ)** مانع نیست؛ نوزاد دوزیستان مانند قورباغه مهره‌دار و آبشش‌دار است ولی ماهی نیست.

این فایل توسط سایت ایران‌توشه تهیه شده است.

irantooshe.ir